

Kriisilaenude menetlemine Maaelu Edendamise Sihtasutuses

Ines Metsalu-Nurminen,
Tambet Drell

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni istung
10.06.2021

Töö eesmärgid

1. MESi töökorralduse analüüs COVIDi-laenutaotluste menetlemisel. Hinnang, kas töökorraldus oli piisav, et tagada ettevõtete võrdne kohtlemine ja menetluse läbipaistvus.

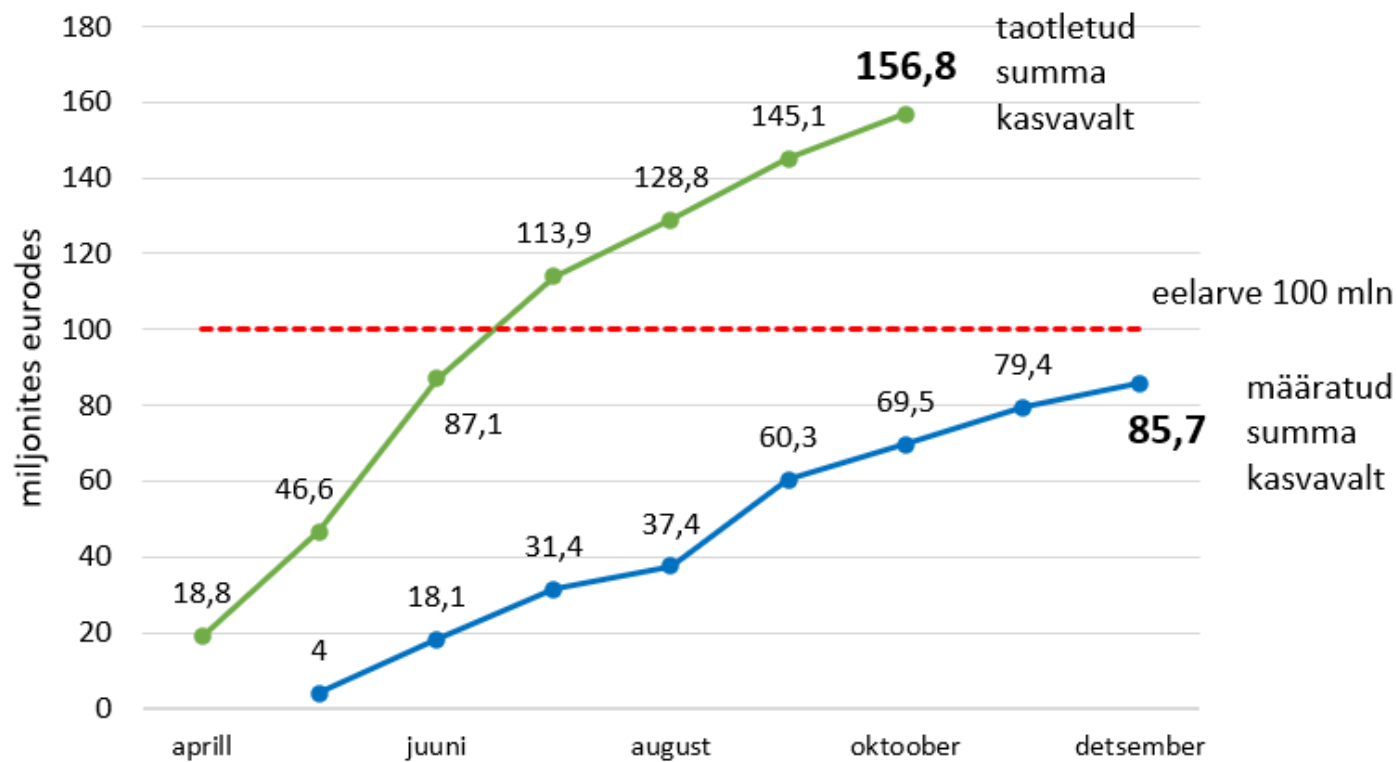
Aluseks: Vabariigi Valitsuse 28.04.2020. a määrus nr 31 „COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse levikuga seotud kriisi ja sellest tuleneva eriolukorra mõju leevendamiseks ette nähtud toetusmeetmete üldtingimused“

2. Ülevaade laenu saanud ja mittesaanud ettevõtetest ning antud laenu tingimustest.

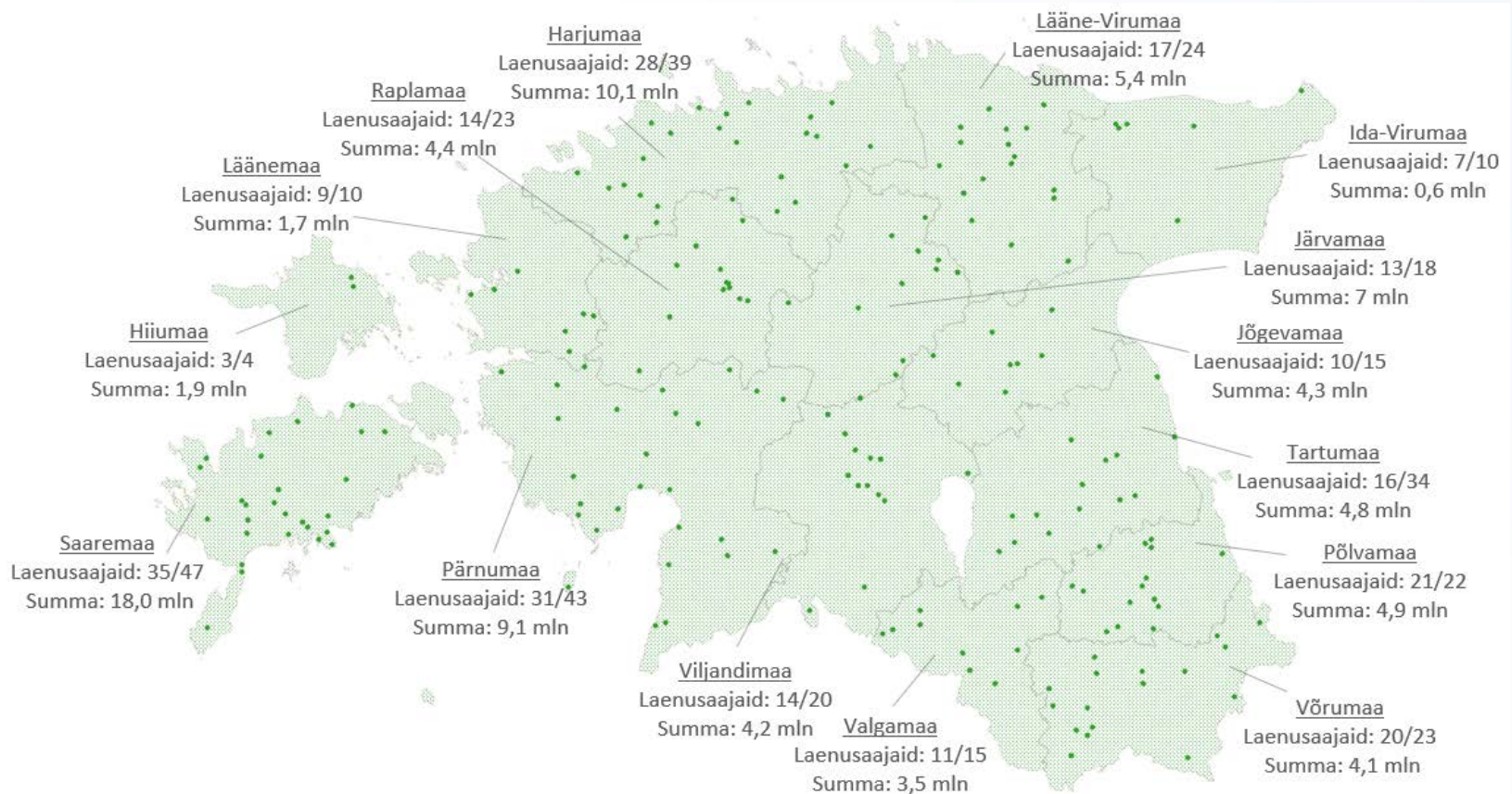
Taustaks

- Meede oli ametlikult avatud 15. maist 26. oktoobrini 2020.
- Eelarve oli 100 miljonit eurot. Laenu taotles 347 ettevõtet. Laenu sai 248, ei saanud 99 ettevõtet.
- Põhiliselt sooviti ja anti investeerimislääne (ca kolmveerand laenudest).

Esitati kokku 371 taotlust summas 157 miljonit eurot. Kasutati ära 86 miljonit

Piirkondlikult sai kõige enam laenu raha Saaremaa (35 ettevõtet, 18 miljonit eurot)

Taustaks

- Suurim MESi antud laen oli 3,4 miljonit eurot, väikseim 5000 eurot.
- Pool taotlustest ja antud laenudest läks põllumajandussektorisse.

Põhiprobleemid

1. Meetme tingimuste vastuoluline tõlgendamine.
2. Tingimustele vastavuse puudulik tõendamine.
3. Otsuste vähene läbipaistvus ja haldusmenetluse põhimõtete eiramine.

1. Meetme tingimuste vastuoluline tõlgendamine

Meetme eesmärk: COVID-19 puhangust tingitud ootamatu likviidsusnappuse leevendamine mikro-, väike- ja keskmise suurusega ning suurettevõtjatele.

Veendumust, et likviidsusnappus oli alati tingitud COVIDist, Riigikontrollil ei tekkinud.

1. Meetme tingimuste vastuoluline tõlgendamine (2)

- Laenu said ka ettevõtted, kes ise COVIDi-mõju algselt ei tajunud (10 ettevõtet, 5 miljonit eurot). Mõju avastati menetluse käigus koos MESiga.
- Laenu saadi ka pelgalt põhjendusega, et pank ei laena (54 ettevõtet, 19,6 miljonit eurot). Kuidas ettevõtte senine äritegevus COVIDist kannatas, jäi selgusetuks.
- COVIDi-mõju tõlgendati sarnaste asjaolude juures vastuoluliselt. Nt maade ostu rahastamisel.

Tingimuste meelevaldne tõlgendamine soosib ka ebavõrdsust.

2. Tingimustele vastavuse puudulik tõendamine

Meetme üks tingimustest: taotlejal ei ole võimalik muude allikate abil täiendavaid finantsvahendeid kaasata või oleks see ebamõistlikult kulukas.

Pankadest laenu mittesaamine või selle liigne kulukus oli Riigikontrolli arvates sageli tõendamata.

2. Tingimustele vastavuse puudulik tõendamine (2)

- Kirjalikke tõendeid pankade keelduvatest seisukohtadest sageli ei olnud (91 ettevõtet, 18 miljonit eurot). Mõni ettevõtte aga tunnistas, et ei ole pangast laenu saamise võimalusi uurinud.
- Refinantseerimiste korral jäi mitmel juhul ebaselgeks, milles seisneb refinantseeritavate kohustuste liigne kulukus – maksetähtajad kaugel, intressid madalad, COVIDi mõju äritegevusele ebamäärane.

Tingimuste meelevaldne tõlgendamine ja tingimuste kontroll soosivad ühtlasi ebavõrdsust taotlejate vahel.

3. Otsuste vähene läbipaistvus ja haldusmenetluse põhimõtete eiramine

- Rahuldamata jäi 109 taotlust. Kõige sagedamini oli põhjuseks puudulik krediitdivõime (30). Milles see seisnes, alati ei selgunud, kuna otsuses see ei kajastunud – järelduseks pelgalt näiteks, et *projekt on liiga riskantne*.
- Haldusmenetluse seaduse kohast haldusakti MES otsuseid tehes ei vormistanud. Puudusid nt põhjendused, milles sisalduks faktiline ja õiguslik alus, kaalutlused, puudus vaidlustamisviide.
- Ettevõtteid teavitati otsusest sageli vaid telefonitsi.

Riigikontrolli soovitusel maaeluministrile (1):

- Tagada, et MES järgib avaliku ülesande täitmisel haldusmenetluse põhimõtteid, teeb otsuseid läbipaistvalt ja põhjendab neid faktiliste asjaoludega.
- Tagada MESi juhtorganite rollide lahusus sisekordade kehtestamisel ning kordades asjakohane reeglistik.

Riigikontrolli soovitused maaeluministrile (2):

- Tõsta nõukogu järelevalve võimekust, luues selleks püsiva siseauditi funktsiooni kas nõukogu alluvuses või ministeeriumi korraldatuna.
- Määrata täpsemalt ja konkreetsete faktiliste asjaoludega kindlaks COVIDi mõju tunnused, kui MESi kaudu on kavas edaspidi rakendada COVID-meetmeid. Kui rakendatakse laenumeedet, määrata täpsemalt kindlaks, kuidas tõendada turutõrget.